

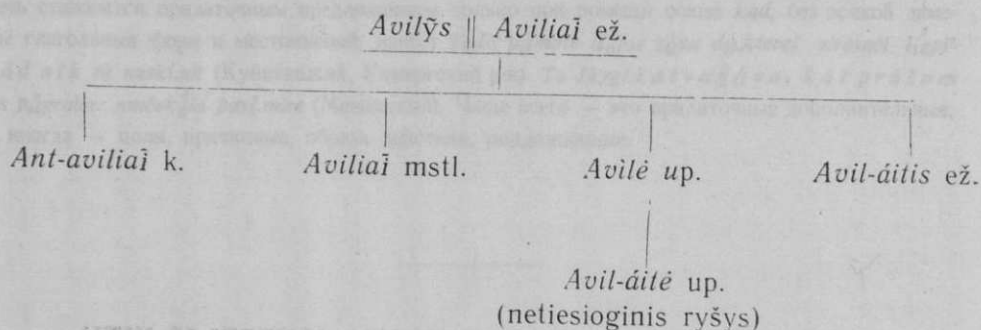
LIETUVIŲ PRIESAGINIAI HIDRONIMAI, IŠVESTI IŠ KITŲ HIDRONIMŲ

A. VANAGAS

Hidronimai, kaip ir kiti toponimai, skiria vieną nuo kito vienaarūšius objektus: ežerą nuo ežero, upę nuo upės ir pan. Todėl hidronimai dažnai gali išreikšti ne pavadinamojo objekto, o visai atsitiktinį, su skiriamuoju objektu visai nesusijusį požymį. Turint tai galvoje, galima sakyti, kad hidronimai (ir visi toponimai), apskritai, yra mažiau motyvuoti, negu bendriniai žodžiai. Tai yra viena priežasčių, dėl ko hidronimai (kaip apskritai toponimai) nesudaro ir tokios griežtos sistemos, kaip apeliatyvai¹. Pagal motyvuotumo laipsnį hidronimai gali būti suskirstyti į kelias grupes nuo absoliučiai motyvuotų iki absoliučiai nemotyvuotų. Pirmosios rūšies visų pirma yra hidronimai, kilę iš visai nepakitusių vandenų pavadinimų — nomenklatūrinių terminų (*Ėžeras* ež. Prk., *Vilkmedžių* k.: *ėžeras*, *Ūpė* up. Slč., *Mušos* dš.: *ūpė*, *Ūpis* up. Gdl., *Rudelės* int.: *ūpis*). Mažiau motyvuoti tie hidronimai, kurie yra metaforiškai vartojami kitų objektų nomenklatūriniai terminai (pvz.: *Kamšà* ež. Dgč., up. Sv., *Šventosios* int.: *kamšà* „žabais, šakomis klotas kelias per pelkę“; *Mólbedis* up. Žal., *Juodupės* int.: *mólbedis* „molduobė“). Nemotyvuotais galima laikyti tokius hidronimus, kurie yra atsiradę iš visai nepakitusių asmenvardžių arba kitų vietovardžių (pvz.: *Adomáitis* ež. Mlt.: *Adomáitis* avd., *Výtautas* up. Vvr., *Šalpalės* kr.: *Výtautas* avd., *Amėrika* up. Pln., *Minijos* kr.: *Amėrika*). Savitą vietą šia prasme užima hidronimai — priesagų vediniai iš kitų hidronimų. Tokie hidronimai susidarė, veikiami toponiminio konteksto. Nuo kitų vandenų vardų jie nėra atsieti, izoliuoti, o tarsi pratęsia jau esamus vandenvardžius. Susidarę iš esamų hidronimų, jie ir egzistuoja kaip tų hidronimų kontinuumas. Tokių hidronimų ryšį su hidroniminiu (toponiminiu) kontekstu rodo bendra šaknis (kamienas), o priklausymo santykį — su-

¹ Зг. В. Н. Топоров, Некоторые соображения в связи с построением теоретической топонимстики, кп.: Принципы топонимики, Москва, 1964, p. 20.

fiksas. Taip kartais susidaro ištisos toponimų mikrosistemos, vadinamosios „toponiminės šeimos“, pavyzdžiui:

Dar palygink; *Utenas ež.* Trgn., *Utenà mst.*, *Uten-ýkštis ež.* Trgn., *Uten-aitis ež.* Ut., *Uten-aitė || Uten-ėlė up.*, išteka iš *Utenaičio ež.*, *Uten-ėlė k.* Utenos apyl. Tokių hidronimų (ir kitų toponimų) derivacinis santykis, išreiškiamas sufikso, yra ne tik kiekybinis, bet ir kilmės, priklausymo (posesyvinis). Tą kilmės, posesyvumo ryšį hidronimuose galų gale lemia pačių objektų santykis. Dėl šios priežasties hidronimai išvedami iš kitų hidronimų, be kelių išimčių, tik su mažybinės reikšmės priesagomis. Vadinasi, tokių hidronimų derivacinis ryšys atspindi pačių objektų priklausymo (ar kiekybinę) subordinaciją. Su pavadinamuoju objektu jie siejasi ne tiesiog, o per hidroniminį kontekstą. Derivacinis ryšys egzistuoja tarp dviejų hidronimų, todėl hidronimus, išvestus iš kitų hidronimų, galima skirti prie labiau motyvuotų. Hidronimai — priesagų vediniai iš kitų hidronimų, kaip savitas jau esamo hidroniminio konteksto kontinuumas, yra tam tikrą informaciją (priklausymo, kilmės santykis) teikiantys vandenvardžiai. Jų nagrinėjimas svarbus visų pirma hidronimikos (ir apskritai toponimikos) teorijai. Turėdamas galvoje tokius hidronimų tipus, V. Toporovas rašė: „Tokių ir panašių vienas kitą sąlygojančių atvejų inventorizaciją toponimikoje galima laikyti vienu labiausiai neatidėliotinų mokslo... apie tikrinius vardus uždavinių“².

Priesagų, su kuriomis hidronimai padaromi iš kitų hidronimų, yra palyginti nedaug: *-aitė*, *-aitis*, *-alė*, *-alis*, *-elė*, *-elis*, *-ėlė*, *-ėlis*, *-yčia*, *-ikė*, *-ykščia*, *-ykštis*, *-ynas*, *-inė*, *-(i)nyčia*, *-okas*, *-ytė*, *-ytis*, *-ukas*, *-ukė*, *-iūkštė*, *-utė*, *-utis*. Be to, ne visos jos yra vienodai darios: su vienomis jų yra sudaryta po kelias dešimtis, o su kitomis — vos vienas kitas hidronimas:

-elė, -elis³: *Alksn-ėlė up.* Lkm., iš *Alksnaičio ež.*: *Alksnas ež.* Lkm., *Alsuod-ėlė up.* Lkm., iš *Alsuodžio ež.*: *Alsuodis ež.* Lkm., *Balt-ėlė up.* Lkm., iš *Balto ež.*: *Baltas ež.* Lkm., *Balt-ėlė up.* Mlt., iš *Balčio ež.*: *Báltis ež.* Mlt., *Bēr-ėlė up.* Slč., *Bērės kr.*: *Bēr-ė up.* Slč., *Berž-ėlė up.* Rd., *Banko kanalo int.*: *Beržė up.* Rd., *Šušvės kr.*, *Blauzd-ėlė up.* Lel.: *Blauzdà up.* Ktk., *Daub-ėlė up.* Trg.: *Daubà up.* Trg., *Jūros int.*, *Dysn-ėlė up.* Dglš., *Dynos int.*: *Dysnà up.* Dglš., *Dulg-ėlė up.* Lp., iš *Dulgo ež.*: *Dūlgas ež.* Lp., *Dul-*

² Ten pat, p. 18.

³ Priesagos pateikiamos pagal vedinių gausumą.

gininkų k., *Dus-ėlė* up. Pmp., Dusos int.: *Dusà* up. Pmp., *Dus-ėlė* ež. Ud.,
 Duselninkų k.: *Dusià* ež. Smn., *Gerv-ėlė* up. RdN., Aukštosios Gervės int.:
Gėrvė (*Aukštóji*) up. RdN., Apaščios dš., *Ilg-ėlė* up. Ds., iš Ilgio ež.: *Ilgis*
 ež. Ds., *Ilg-ėlė* ež. Smal.: *Ilgasai* ež. Smal., *Imsr-ėlė* up. Jrb., Imsrės kr.:
Imsrė up. Jrb., *Irtuon-ėlė* up. Trg., Irtuonos dš.: *Irtuona* up. Trg.,
Is-ėlė up. Kark.: *Isė* up. Kark., *Jiezn-ėlė* up. Jz., iš Jiezno ež.: *Jiėznò*
ežeras Jz., *Juod-ėlė* up. Mšg., Juodelės k., Musės kr.: *Juodė* up. Mšg., Juo-
 dės k., Musės kr., *Kampuot-ėlė* up. Švnčl., Kampuotelės vs., iš Kampuočio
 ež.: *Kampuotis* ež. Švnčl., Kampuočio vs., *Knyt-ėlė* up. Trgn., Būkos int.:
Knýtis up. Trgn., Utenaitės int., *Kruoj-ėlė* up. Šl., Mūšos int.: *Kruoja* up.
 Šl., Mūšos dš., *Laid-ėlė* up. Pmp., Svalios dš.: *Laidė* up. Pmp., Įstro dš.,
Liauš-ėlė||*Liauš-ėlis* up. Krkn., Liaušės kr.: *Liáušė*||*Liáušis* up. Krkn., *Lied-*
ėlė up. Ant., į Liedžio ež.: *Liedis* ež. Ant., *Lied-ėlė* up. Klt., Liedelės k.,
 iš Liedžio ež.: *Liedis* ež. Klt., Antaliedės k., *Liel-ėlė* up. Stk., iš Lieliaus
 ež.: *Liėlius* ež. Stk., Lielionių k., *Miliuš-ėlė* up. Trg.: *Miliušà* up. Trg.,
Mūš-ėlė up. Tj., Mūšios dš.: *Mūšià* up. Tj., *Nov-ėlė* up. Grš., Novos int.:
Nóva up. Grš., *Plav-ėlė* up. Ds., iš Plavelio ež.: *Plavỹs* ež. Ds., *Prūt-ėlė* up.
 Dkšt., Prūčių k., į Prūto ež.: *Prūtas* ež. Dkšt., *Raš-ėlė* up. Mlt., Rašelės vs.,
 iš Rašios ež.: *Rašià* ež. Mlt., Parašės k., *Rud-ėlė* up. Gdl., Rudės dš.: *Rūdė*
 up. Gdl., *Strom-ėlė* up. Ant., Šventosios dš.: *Strōmis* ež. Ant., *Strūn-ėlė* up.
 Švnč., Strūnos kr.: *Strūnà* up. Švnč., *Šakš-ėlė* up. Dgl., iš Šakšio ež.: *Šak-*
šỹs ež. Ant., *Šiekšt-ėlė* up. Lkm., Pašiekščio k., iš Šiekščio ež.: *Šiekštỹs* ež.
 Lkm., *Švent-ėlė* up. Klt., Pašvenčio k., iš Švento ež.: *Šveñtas* ež. Švnčl.,
Švėt-ėlė up. Žg., Vilkių k.: *Švētė* up. Žg., Lielupės kr., *Tov-ėlė* up. Kark.,
 Tovės k.: *Tóvé* up. Kark., *Ūg-ėlė* up. Krč., Ūgės dš.: *Ūgé* up. Krč., *Uozb-ėlė*
 up. Ut., iš Uozbio ež.: *Uozbỹs* ež. Ut., *Ušn-ėlė* up. Užv., Ušnos int.: *Ušnà* up.
 Užv., *Vajuon-ėlė* up. Švnčl., iš Vajuonio ež.: *Vajuonis* ež. Klt., *Vieکشn-ėlė* up.
 Jz., Vieکشnios int.: *Vieکشnià* up. Jz., *Vyk-ėlė* up. Ds., iš Vyko ež.: *Vỹkas* ež.
 Ds., *Žieg-ėlė* up. Ds., Pažiegės k., iš Žiegelio ež.: *Žigas* ež. Ds., Antažiegės k.,
Asav-ėlis ež. Slk.: *Āsavas* ež. Slk., *Audr-ėlis* ež. Rk.: *Audrà* up. Jž., *Baltaj-*
ėlis ež. Dkšt.: *Báltasiai* ež. Dkšt., *Balt-ėlis* ež. Lkm.: *Báltas* ež. Lkm., *Balt-*
ėlis ež. Lkm.: *Baltỹs* ež. Lkm., *Balt-ėlis* ež. Mlt.: *Báltis* ež. Mlt., *Bestin-*
ėlis ež. Rš.: *Bestinis* ež. Rš., *Daubul-ėlis* up. Vgr., Daubulio dš.: *Daubūlis*
 up. Vgr., *Dumbl-ėlis* ež. a) Kpč., b) Ktk., c) Rud.: *Dum̃blis* ež. a) Kpč.,
 b) Ktk., c) Rud., *Dumbl-ėlis* ež. Mlt.: *Dumblỹs* ež. Mlt., *Grauž-ėlis* ež.
 Lbv.: *Gráužė* up. Lbv., *Ilg-ėlis* ež. a) Imb., b) Vrn.: *Ilgis* ež. a) Imb.,
 b) Vrn., *Juod-ėlis* ež. Sem.: *Juodis* ež. Sem., *Juodyn-ėlis* ež. Švnčl., Juo-
 dynelio vs.: *Juodỹnas* ež. Švnčl., Juodyno vs., *Karkl-ėlis* up. Jnšk., Karklio
 int.: *Karklỹs* up. Jnšk., *Kert-ėlis* up. Krk., Šušvės dš.: *Kertė* up. Krk., Šuš-
 vės kr., *Kiaulin-ėlis* ež. Dkšt.: *Kiaūlinis* ež. Dkšt., *Kig-ėlis* ež. Ut.: *Kigỹs*
 ež. Ut., *Kiv-ėlis* up. Sk.: *Kivė* up. Sk., *Kriaun-ėlis* ež. Ob.: *Kriaunà* up. Ob.,
Lab-ėlis ež. Trgn.: *Labė* ež. Trgn., *Lain-ėlis* ež. Mlt., Palainio k.: *Lainỹs*
 ež. Mlt., *Lamėst-ėlis* ež. Lkm.: *Lamėstas* ež. Lkm., Antalamėstės k., *Lau-*
miak-ėlis ež. Lkm.: *Laumiakỹs* ež. Lkm., *Lied-ėlis* up. Lap., Liedos int.:
Lieda up. Lap., *Liūn-ėliai* du ež. Rš.: *Liūnas* ež. Rš., *Lukn-ėlis* ež. Lkm.,
 Paluknio k.: *Lukna*||*Luknėlė* up. Klt., Luknos k., *Lukn-ėlis* ež. Vžns.: *Lūk-*

nas ež. Vžns., *Luol-ēlis* ež. Km.: *Luolys* ež. Km., *Merk-ēlis* up. Mrk., *Mer-*
kio int.: *Merkys* up. Mrk., *Narak-ēlis* ež. JnšM.: *Narak-ys* ež. JnšM., *Ne-*
menč-ēlis||*Nemenčin-ūkas* ež. Pb.: *Nemenčià* up. Nmč., *Pakin-ēlis* ež.
 Švnčl.: *Pākinis* ež. Švnčl., *Pašt-ēlis* ež. Mlt.: *Paštys* ež. Mlt., *Plav-ēlis* ež.
 Ds.: *Plavys* ež. Ds., *Rūž-ēlis* ež. Mrk.: *Rūžis* ež. Mrk., *Sudot-ēlis* ež. Švnčl.:
Sudotà ež. Švnčl., *Sudotos* vs., *Šiekšt-ēlis* ež. Užp.: *Šiekštys* ež. Užp., *Vyk-*
-ēlis ež. Ds.: *Výkas* ež. Ds., *Zalv-ēlis* ež. Dgč.: *Zálvas* ež. Dgč., *Zaps-*
-ēlis||*Zaps-aitis* ež. Vs.: *Zapsys* ež. Vs., *Pazapsių* k., *Žieg-ēlis* ež. Ds.: *Žiegas*
 ež. Ds., *Antažiegės* k., *Žvirgžd-ēlis* ež. Užp.: *Žvirgždys* ež. Užp. (Iš viso
 95 hidronimai).

-ėlė, -ėlis: *Aluot-ėlė* up. Šmn.: *Aluotis* up. Sv., *Apašt-ėlė* up. Pnd.,
Apaščios dš.: *Apaščia* up. Brž., *Ažag-ėlė* up. Sml., *Amatos* dš.: *Āžagis*||*Aža-*
gys up. Šd., *Ažyt-ėlė* up. Grnk., *Ažytės* kr.: *Ažýtė* up. Grnk., *Dubys-ėlė* up.
 Šd., *Dubysos* kr.: *Dubýsa* up. Rz., *Daugyvenės* kr., *Garankl-ėlė* up. Št., *Lan-*
kesos dš.: *Garánklė* up. Št., *Lankesos* dš., *Kamat-ėlė* up. Slč., *Kamaties* kr.:
Kamatis up. Všk., *Linkav-ėlė*||*Linkauk-ėlė* up. Krkn., *Linkavos* dš.: *Linka-*
và||*Linkáuka* up. Krkn., *Maleiš-ėlė* up. Sv., *Maleišos* int.: *Maleišà* up. Sv.,
Marnak-ėlė up. Sb., *Marnakos* dš.: *Márnaka* up. Sb., *Niauduv-ėlė* up. Šd.:
Niáuduva up. Šd., *Ramoj-ėlė* up. Ps., *Ramojaus* kr.: *Ramójus* up. Jnšk., *Svai-*
tūt-ėlė up. Ds., iš *Svaitūto* ež., *Sventosios* kr.: *Svaitūtas* ež. Ds., *Šešėv-ėlė*
 up. Kri., *Šešėvės* kr.: *Šešėvė* up. Kri., *Šlavant-ėlė* up. Vs., iš *Šlavantėlio* ež.
 į *Ančios* ež.: *Šlavan̄tas* ež. Vs., *Šlavantų* k., *Žiegžmar-ėlė* up. Trgn., iš
Žiegžmario ež., *Būkos* int.: *Žiegžmāris* ež. Trgn., *Žiežmar-ėlė* up. Žsl.,
Svento Jono upelio int.: *Žiežmarà* up. Žsl.; *Aknyst-ēlis* ež. Lel.: *Aknystà*
 up. Lel., iš *Aknystėlio* ež., *Aulam-ēlis* up. Pn., *Nevēžio* dš.: *Aūlamas* up.
 Pn., *Nevēžio* dš., *Ažyn-ēlis* up. Krk., *Ažyno* kr.: *Ažýnas* up. Krk., *Babrin-*
-ēlis ež. Dgč., *Babrinėlių* k.: *Babrinis* ež. Dgč., *Babrinės* k., *Beržup-ēlis* up.
 Jnk.: *Béržupis* up. Jnk., *Byvain-ēlis* ež. Trgn.: *Byvaĩn-is* ež. Trgn., *Bizduk-*
-ēlis ež. Žsl.: *Bizdūkas* ež. Žsl., *Brades-ēlis* ež. Ut.: *Brādesas* ež. Ut., *Dag-*
lēj-ēlis ež. Jž.: *Daglėjas* ež. Jž., *Daglėj-ēlis* ež. Trgn.: *Daglėjus* ež. Trgn.,
Davil-ēlis ež. Ut.: *Dāvilas* ež. Ut., *Drapal-ēlis* ež. Lp.: *Drapālis* ež. Lp.,
Dubul-ēlis up. Šd., *Daugyvenės* kr.: *Dubūlis* up. Šd., *Daugyvenės* kr., *Du-*
vėn-ēlis ež. Užp.: *Duvėnas* ež. Užp., *Gipin-ēlis* ež. Jž.: *Gipinys* ež. Jž.,
Izit-ēlis ež. Dgč.: *Ižitas* ež. Dgč., *Ižen-ēlis* ež. Vžns.: *Iženas* ež. Vžns., *Ja-*
gud-ēlis ež. Vvs.: *Jagūdis* ež. Vvs., *Jiešmen-ēlis*||*Viešmen-ēlis* up. Krč.,
Jiešmens int.: *Jiešmuō*||*Viešmuō* up. Krč., *Juostin-ēlis* up. Rgv., *Nevēžio*
 dš.: *Juōstinas* up. Rgv., *Juostos* kr., *Kamuž-ēlis* up. Mlt., *Kamužės* vs.:
Kamužė up. Mlt., iš *Kamužėlio* ež. į *Baltųjų Lakajų* ež., *Karnup-ēlis*||*Kar-*
nup-ėlė up. Sk., *Karnupio* int.: *Kařnupis*||*Kařnupė* up. Sk., *Karosnink-ēlis*
 ež. Auk.: *Karōsninkas* ež. Sem., *Kauknor-ēlis* ež. Kpč.: *Kaūknoris* ež. Kpč.,
Kozamk-ēlis ež. Mrk.: *Kozámkas* ež. Mrk., *Kunig-ēlis* ež. Ant.: *Kunigis* ež.
 Ant., *Lėven-ēlis* up. Pmp., *Lėvens* int.: *Lėvuō* up. Pmp., *Lydek-ēlis* ež. Mlt.:
Lydėkis ež. Mlt., *Limin-ēlis* ež. a) Dgl., b) Dgč., c) Mlt.: *Liminas* ež.
 a) Dgl., b) Dgč., c) Mlt., *Lūžup-ēlis* up. Šd.: *Lážupis* up. Šd., *Nemun-ēlis*
 up. Bsg., *Nekelpos* int., *Dg.*, *Dvarčėnų* k., *PnmR.*, *Lielupės* dš., *Žd.*, *Vardu-*

vos dš.: *Nėmunas* up. Kn., į Kuršių marias⁴, *Neties-ėlis* ež. Mrk.: *Netiėsis* ež. Mrk., *Nibud-ėlis* up. Įs., *Nibudėlių* k.: *Nibudys* up. Gm., *Nibudžių* k., Įsruties kr., *Pastov-ėlis* ež. Mlt.: *Pāstovis* ež. Mlt., *Peneikišk-ėlis*||*Panei-kišk-aitis* ež. Dgl.: *Peneikiškis* ež. Dgl., *Pranelg-ėlis* up. Dgč., iš *Pranelgio* ež.: *Pranėlgis* ež. Dgč., *Prūdup-ėlis* up. Kp., *Prūdupio* int.: *Prūdapis* up. Kp., *Rudes-ėlis* ež. Mlt., *Rudesos* k.: *Rudesà* ež. Mlt., *Salin-ėlis* ež. Ds.: *Salinis* ež. Ds., *Skutišk-ėlis* up. Sml., *Skutiškio* int.: *Skūtiškis* up. Sml., *Šaltin-ėlis* up. KzR., *Jūros* int.: *Šaltinis* up. KzR., *Šešup-ėlis* up. Lbv.: *Šešupė* up. Kps., *Setekšn-ėlis* ež. Jž.: *Šetėkšnis* ež. Jž., *Šilad-ėlis* up. Lg., *Šiladžio* dš., Lg., *Kruojos* kr.: *Šiladis* up. Lg., *Šlavant-ėlis* ež. Vs.: *Šlavañtas* ež. Vs., *Tautin-ėlis* up. Mšk., *Tautinio* kr.: *Tautinỹs* up. Mšk., *Uosint-ėlis* ež. Sv.: *Uosintas* ež. Sv., *Vabal-ėlis* up. Jon., *Vabalo* int.: *Vābalas* up. Jon., *Varnak-ėlis* ež. Dgl.: *Varnakỹs* ež. Dgl., *Vazaj-ėlis* ež. Jž.: *Vāzajis* ež. Jž., *Vidauj-ėlis* up. Šmk., *Vidaujos* dš.: *Vidājuja* up. Šmk., *Vykežer-ėlis* ež. Ant.: *Výkežeris* ež. Ant., *Žales-ėlis* ež. R.: *Žālesas* ež. R., *Žqsin-ėlis* up. Čk., *Žq-sino* kr.: *Žqsinas* up. Čk. (Iš viso 77 hidronimai).

-aitė, -aitis: *Alksn-aitė* up. Užp., iš *Alksno* ež.: *Alksnas* ež. Užp., *Als-aitė*||*Als-ikė* up. Vdk., *Alsos* int.: *Alsà* up. Vdk., *Antvard-aitė* up. Jrb., *Antvardės* kr.: *Antvardė* up. Jrb., *Avil-aitė* up. Smal.: *Avilė* up. Dgč., *Dubin-aitė* I, II up. Vl., *Dubinės* int.: *Dubinė* up. Vl., *Dumbl-aitė* up. Lzd., iš *Dumblis* ež.: *Dumblis* ež. Lzd., *Gynėv-aitė* up. Btg., *Gynėvės* int.: *Gynėvė* up. Btg., *Raudon-aitė* up. Raud., *Vidutinio Geležiaus* int.: *Raudonė* up. Raud., *Nemuno* dš., *Rusn-aitė* up. Rsn., į Kuršių marias: *Rūsnė* — *Nemuno* atšaka nuo Gilijos iki Atmatos, *Smelt-aitė* up. Klp., *Smeltės* kr.: *Smeitė* up. Klp., *Snietal-aitė* up. Vl., *Snietalos* int.: *Snietalà* up. Šmk., *Šlyn-aitė* up. Rs., *Šlynos* int.: *Šlýna* up. Rs., *Sušv-aitė*||*Siušv-aitė* up. Tt., *Sušvės* int.: *Šušvė*||*Šiūšvė* up. Tt., *Ūpsal-aitė* up. Vl., *Ūpsalos* kr.: *Ūpsala* up. Vl., *Uten-aitė*||*Uten-ėlė* up. Ut., iš *Utenaičio* ež.: *Utenas* ež. Trgn., *Vidauj-aitė* up. Šmk., *Vidaujos* dš.: *Vidājuja* up. Šmk., *Vilkij-aitė* up. Sk., *Vilkijos* int.: *Vil-kijà* up. Sk., *Virang-aitė* up. Plk.: *Virangė* up. Plk.; *Alksn-aitis* ež. a) Lkm., b) Rš.: *Alksnas* ež. a) Lkm., b) Rš., *Armen-aitis* up. Čk., *Armenos* kr.: *Armenà* up. Čk., *Avil-aitis* ež. Imb.: *Avilỹs* ež. Imb., *Ažvint-aitis* ež. Slk.: *Ažvintis* ež. Slk., *Bėl-aitis* ež. Švnč.: *Bėlỹs* ež. Švnč., *Bit-aitis* ež. Všn.: *Bità* up. Všn., iš *Bitaičio* ež., *Bitup-aitis* up. Šlv., *Bitupio* int.: *Bitupis* up., *Čičir-aitis* ež. Imb.: *Šičirỹs* ež. Imb., *Dūbur-aitis* ež. Antz.: *Dūburỹs* ež. Antz., *Gadėn-aitis* ež. Sem.: *Gadėnas* ež. Sem., *Garšpelk-aitis* up. Šmk., *Alsos* kr.: *Gařšpelkis* up. Šmk., *Alsos* kr., *Gavaitis* ež. Ign.: *Gavỹs* ež. Ign., *Gėl-aitis* ež. Nmč.: *Gėla* ež. Nmč., *Gelv-aitis* ež. Sem.: *Gėlvis* ež. Sem., *Gilūt-aitis* ež. Ml., *Gilūtų* k.: *Gilūtà* up. Ml., *Glūk-aitis* ež. Vrn.: *Glūkas* ež. Vrn., *Glūko* k., *Gruož-aitis* ež. Onš., *Gruožninkėlių* k.: *Gruožỹs* ež. Onš., *Gruožninkų* k., *Ilg-aitis* ež. Ign.: *Ilgis* ež. Ign., *Ilg-aitis* ež. Rš.: *Ilgiaĩ* ež. Rš., *Kekl-aitis* up. Grl., *Jiesios* int.: *Keklỹs* up. Grl., *Rudės* kr., *Klev-aitis* ež. Sn.: *Klėvas* ež. Sn., *Kumpuol-aitis* ež. Antz.: *Kumpuōlis* ež. Antz., *Lazduon-ai-*

⁴ Upių vardų *Nemunėlis* santykis su *Nėmunu* vienu kitu atveju gali būti netiesioginis, per apeliatyvą *nėmunas*, *nemunėlis*.

tis up. Čk., Lazduonos int.: *Lazduonà* up. Čk., *Lied-aitis* ež. Klt.: *Liedis* ež. Klt., *Liek-aitis*||*Liek-aitė* up. Lkč., *Liekės* dš.: *Liėké* up. Lkč., *Luokes-aitis* ež. Mlt.: *Luokesai* ež. Mlt., *Malkėst-aitis* ež. Mlt.: *Malkėstas* ež. Mlt., *Mer-aitis* ež. Švnč.: *Merà* up. Švnč., *Meržežer-aitis* ež. Dkšt.: *Meřžežeris* ež. Dkšt., *Milaš-aitis* ež. Ml., *Milašaičių* k.: *Milāšius* ež. Ml., *Milašių* k., *Mon-aitis* ež. Sem.: *Mónis* ež. Sem., *Nemun-aitis* ež. Gl.: *Nėmunas* up. Kn., *Nosv-aitis* ež. Užp.: *Nosvė* up. Užp., *Parsvėt-aitis* ež. Dkšt.: *Parsvėtas* ež. Dkšt., *Plienup-aitis* up. Ar., *Plienupio* int.: *Pliēnupis* up. Ar., *Punkin-aitis*||*Puikin-aitis* ež. Vvs.: *Pūnkinas*||*Puīkinas* ež. Vvs., *Reizgup-aitis* up. Rs., *Reizgupio* kr.: *Reīzgupis* up. Rs., *Sar-aitis* ež. Švnč.: *Sarià* up. Švnč., *Sarių* k. (ar *Sarių* ēžeras Švnč., *Sarių* k.), *Seliovin-aičiai* du ež. Vs.: *Seliovinis* ež. Vs., *Sysvant-aitis* ež. Sem.: *Sỹsvantas* ež. Sem., *Skirz-aitis* ež. Lp.: *Skirziūs* ež. Lp., *Smilg-aitis* up. Jsv., *Smilgos* dš.: *Smilga* up. Jsv., *Strėv-aitis* ež. Sem.: *Strėvys* ež. Sem., *Šark-aitis* ež. Lbv., *Sarkaicio* k.: *Šarkis* ež. Lbv., *Šarkio* k., *Uten-aitis* ež. Ut.: *Utenas* ež. Trgn., *Várn-aitis* up. Nmk., *Varnės* int.: *Vařné* up. Nmk., *Verkn-aičiai* du ež. Onš.: *Veřknė* up. Jz., *Vilk-aitis* ež. Vs.: *Vilkas* ež. Vs., *Vyžuon-aitis* ež. Ut.: *Vyžuonà* up. Vžns., *Zaras-aitis* ež. Zr.: *Zārasas* ež. Zr., *Žilm-aitis* ež. Rš.: *Žilmas* ež. Rš. (Iš viso 71 hidronimas).

-ukas, -ukė: *Aklin-ukas* ež. Vžn.: *Aklinis* ež. Vžn., *Aklinių* k., *Akmen-iukas* up. Krkn., *Nevėžio* int.: *Akmėnė* up. Nj., *Šventupio* int., *Armen-iukas* up. Vl., *Armenos* kr.: *Armenà* up. Vl., *Balč-iukas* ež. a) Ign., b) Klt.: *Baltys* ež. a) Ign., b) Klt., *Bedugn-iukas* ež. Rdš.: *Bedūgnis* ež. Rdš., *Beržuol-iukas* ež. Sem.: *Beržuolis* ež. Sem., *Dėlin-ukas* ež. Mrk.: *Dėlinis* ež. Mrk., *Dėl-iukas* ež. Ut.: *Dėlys* ež. Ut., *Dervel-iukas* up. Rz.: *Dėvelis* up. Rz., *Dumbl-iukas* ež. Klt.: *Dumblys* ež. Klt., *Dusel-ukas* ež. Sn.: *Dusėlės* du ež. Sn., *Ešerin-iukas* ež. Ktk.: *Ešerinis* ež. Ktk., *Ešerin-ukas* ež. Rud.: *Ešerinis* ež. Rud., *Gėj-ukas* ež. Onš.: *Gėjus* ež. Onš., *Gėjaus* mš., *Gelež-iukas* up. Vad., *Geležio* int.: *Gelėžis* up. Vad., *Gervin-ukas* ež. Lp.: *Gervinis* ež. Lp., *Giluč-iukas* ež. Švnčl.: *Gilūtis* ež. Švnčl., *Gyst-ukas* up. Vl., *Gystaus* int.: *Gystūs* up. Vl., *Jaur-iukas* ež. Ktk.: *Jaurys* ež. Ktk., *Kačlup-iukas* up. Ar., *Taipėdos* int.: *Kačlupys* up. Ar., *Taipėdos* int., *Kastin-ukas* up. Plk., j *Nemuno* lankas: *Kastinis* up. Plk., *Prūdupio* int., *Kiaulup-iukas* up. Klm., *Kiaulupio* int.: *Kiaul-upis* up. Klm., *Lyn-ukas* ež. Rud.: *Lynas* ež. Rud., *Malin-ukas* ež. Rud.: *Malinis* ež. Rud., *Nemun-iukas* up. Klm.: *Nėmunas* up. Kn., j *Kuršių* marias, *Pakal-iukas* ež. Lkm.: *Pākalas* ež. Lkm., *Perdal-iukas* ež. Klm.: *Perdālė* ež. Klm., *Platup-iukas* up. Grk., *Piaunio* int.: *Platupys* up. Grk., *Dubysos* int., *Raguol-iukas* ež. Zr.: *Raguolis* ež. Zr., *Ruitin-iukas* up. Vdk., *Ruitinio* int.: *Ruitinys* up. Vdk., *Salaič-iukas* ež. Lkm.: *Salāičiai* ež. Lkm., *Spern-iukas* ež. Smn.: *Spernià* up. Smn., *Spindž-iukas* ež. Onš.: *Spindžiūs* ež. Onš., *Šaul-iukas* ež. Lp.: *Šaulys* ež. Lp., *Sėkin-ukas* ež. Rud.: *Sėkinis* ež. Rud., *Serm-ukas* ež. Onš.: *Šeřmis* ež. Onš., *Šiemet-ukas* ež. Vvs.: *Šiemetis* ež. Vvs., *Svenč-iukas* ež. Sem.: *Sveņčius* ež. Sem., *Tetervin-iukas* ež. Slk., *Tetervinis* ež. Slk., *Ūdrin-ukas* ež. Rud.: *Ūdrinis* ež. Rud., *Vaisin-iukas* ež. Smal.: *Vaisinis* ež. Smal., *Var-iukas* up. An., *Variaus* int.: *Vārius* up. An., *Varl-iukas* ež. Mlt.: *Varlys* ež. Mlt., *Veič-ukas* up. Žgč.,

Veizo dš.: *Vėižas* up. Pgg., *Velnežer-iūkas* ež. Slk.: *Vėlnežeris* ež. Slk., *Verlin-iūkas* ež. Švnčl.: *Veřlinas* ež. Švnčl., *Verpel-iūkas* < **Verupel-iukas* up. Bb., *Verupės* int.: *Verupė* up. Bb., *Vervedž-iūkas* up. Pp., *Ventos* dš.: *Vėrvedis* up. Pp., *Eglesio* dš., *Vėž-ūkas* up. Krtv., *Sikšnės* int.: *Vėžius* up. Krtv., *Siaušės* kr., *Vidauj-ūkas* up. Šmk., *Vidaujos* dš.: *Vidáuja* up. Jrb., *Vijol-iūkas* up. Krtv., *Dubysos* int.: *Vijolė* up. Šl., *Kulpės* kr., *Žvirgžd-ūkas* up. Plv., *Žvirgždės* kr.: *Žviřgždė* up. Kps.; *Jies-iūkė* up. Šil., *Jiesios* int.: *Jiesià* up. Šil., *Sakuon-iūkė* up. Prnv., *Aluonos* kr.: *Sakuonà* up. Prnv., *Aluonos* kr. (Iš viso 55 hidronimai).

-alė, -alis: *Duob-ālė* up. Trg., *Jūros* dš.: *Duobė* up. Trg., *Jūros* dš., *Leit-ālė* up. Šlu., *Leitės* dš.: *Leitė* up. Šlu., *Rusnės* dš., *Lukn-ālė* up. Kl.: *Luknà* up. Kl., *Palang-ālė* up. End.: *Palangà* up. End., *Paliz-ālė* up. Rt., *Ližės* int.: **Palizė* < *Ližė* up. Rt., *Ring-ālė* up. Žgč., *Ringės* int.: *Ringė* up. Žgč., *Sart-ālė* up. Lkv., *Rungio* dš.: *Sařtė* up. Žgč., *Kamunos* kr., *Šalp-ālė* up. Vvr., *Šalpės* kr.: *Šālpė* up. Vvr., *Šyš-ālė* up. Vn., *Šyšos* dš.: *Syšà* up. Vn., *Upyn-ālė* up. Skdv., *Sunijos* dš.: *Upýna* up. Nmk., *Šešuvies* dš., *Žeber-ālė* up. Užv., *Žeberės* kr.: *Žeberė* up. Užv., *Žvels-ālė* up. Grg.: *Žvelsà* up. Grg.; *Burg-ālis* ež. Als.: *Būrgis* ež. Als., *Paburgės* k., *Paltup-alis* up. Plt.: *Paltupis* up. Plt., *Viekved-ālis* up. Skdv., *Viekvedžio* int.: *Viekvedys* || *Viėkvedis* up. Skdv. (Iš viso 15 hidronimų).

-ykščia, -ykštis: *Dysn-ýkščia* up. Dkšt., iš *Dysnų* ež. į *Dysnykščio* ež.: *Dysnā* ež. Dkšt., *Šalč-ýkščia* || *Šalč-iūkštė* up. Šlčn., *Šalčios* kr.: *Šalčià* up. Šlčn.; *Asaln-ýkštis* ež. Lkm.: *Asalnaī* ež. Lkm., *Baluoš-ýkštis* ež. Lkm.: *Baluošas* ež. Lkm., *Dysn-ýkštis* ež. Dkšt.: *Dysnā* ež. Dkšt., *Dring-ýkštis* ež. Ign.: *Driņgis* ež. Ign., *Kretuon-ýkštis* ež. Švnčl.: *Kretuonas* ež. Švnčl., *Ligaj-ýkštis* ež. Slk.: *Ligajaī* ež. Dgč., *Lúod-ýkštis* ež. Slk.: *Lúodis* ež. Slk., *Lūš-ýkštis* ež. Ign.: *Lūšiaī* ež. Ign., *Nemun-ýkštis* || *Nemn-ýkštis* up. Drsk., *Nemuno* dš.: *Nėmunas* up., *Smalv-ýkštis* ež. Smal.: *Smaļvas* ež. Smal., *Uten-ýkštis* ež. Trgn.: *Utenas* ež. Trgn., *Vėl-ýkštis* ež. Ign.: *Vėlys* ež. Ign., *Žėlv-ýkštis* ež. Mlt.: *Žėlvos* ež. Ktk. (Iš viso 15 hidronimų).

-ikė: *Gans-ikė* up. Vg., *Gansės* int.: *Gānsė* up. Vg., *Ilg-ikė* up. Šauk., *Ilgos* int.: *Ilga* up. Šauk., *Lapiš-ikė* up. Šlv., *Lapišės* kr.: *Lapišė* up. Šlv., *Lyksn-ikė* up. Klm., *Lyksnės* int.: *Lýksnė* up. Klm., *Sart-ikė* up. NmZ., *Tenenio* int.: *Sařtė* up. Žgč., *Kamunos* kr., *Upyn-ikė* up. Skdv., *Trišiūkštės* kr.: *Upýna* up. Nmk., *Šešuvies* dš., *Varm-ikė* up. Užv., *Varmės* kr.: *Vařmė* up. Užv., *Velb-ikė* up. Erž., *Velbės* int.: *Veļbė* up. Erž., *Žalp-ikė* up. Nmk., *Žalpės* kr.: *Žālpė* up. Nmk. (Iš viso 9 hidronimai).

-yčia: *Ates-ýčia* || *Atesė* up. Smn., per *Atesio* ež. teka: *Atesys* ež. Smn., *Atesinkų* k., *Yl-yčia* up. Smn., iš *Ylelio* ež.: **Ylys* (-is), dabar *Ylēlis* ež. Smn., *Kernav-yčia* || *Kernavė* up. Šlčn., iš *Kernavo* ež.: *Keřnavas* ež. Jšn., *Mašn-yčia* up. Drsk., iš *Mašnelio* ež.: **Mašnys*, dabar *Mašnēlis* ež. Drsk., *Matar-yčia* up. Rud., į *Matarų* ež.: *Matarū* (ēžeras) Rud., *Rauden-yčia* up. Klvr., iš *Raudenio* ež.: *Raudēnis* ež. Klvr., *Raudeniškių* k., *Simn-yčia* up. Smn., į *Simno* ež.: *Simno* (ēžeras) Smn., *Šark-ýčia* up. Lbv., iš *Šarkaičio* ež. į *Šarkio* ež.: *Šařkis* ež. Lbv. (Iš viso 8 hidronimai).

-utė, utis: *Berž-utė* up. Šln., Šušvės kr.: *Beržė* up. Rd., Šušvės kr., *Nyk-utė* up. Kr., Nemuno kr.: *Nykà* up. Kr., Nemuno kr., *Pent-utė*||*Pent-ālė* up. Lkš., Pentos dš.: *Pentà* up. Lkš., *Vasak-utė*||*Vasak-ýtė* up. Kps., iš Vasakų ež.: *Vasakū* (ėžeras) Kps.; *Gab-ūtis* ež. Krn.: *Galys* ež. Krn. (Iš viso 5 hidronimai).

-ytė, -ytis: *Marnak-ýtė* *Marnak-ėlė* up. Sb., Lėvens dš.: *Márnaka* up. Sb., Lėvens dš., *Obel-ýtė* up. Srj., iš Obelijos ež.: *Obelijà* < **Obelijā* ež. Srj., *Vasak-ýtė*||*Vasak-utė* up. Kps., iš Vasakų ež.: *Vasakū* (ėžeras) Kps., *Bebirv-ýtis*||*Bebirv-iūkas* up. Šmk., Bebirvos kr.: *Bebirva* up. Šmk., *Vilk-ýtis* up. Žg., Vilkijos kr.: *Vilkijà* < **Vilkiā* up. Žg. (Iš viso 5 hidronimai).

-(i)nyčia. Priesaga **-(i)nyčia** yra nelietuviška, skolinta iš lenkų **-nica**: *Biłs-inyčia* up. Lp., iš Juodojo Bilso ež.: *Biłsas*, *Júodajis* ež. Lp., *Avier-nyčia*||*Avirė* up. Lp., iš Avirio ež.: *Aviris* ež. Lp. (Iš viso 2 hidronimai).

-ynas: *Nemun-ynas*||*Neman-ynas* up. Glj., į Kuršių marias: *Nėmunas*||*Nėmanas* up.

-inė: *Burčiok-inė* up. Klvr., iš Burčioko ež.: *Burčiokas* ež. Klvr.

-iokas: *Kumpuol-iokas* ež. Dgč.: *Kumpuōlis* ež. Ant.

-iūkštė: *Šalč-iūkštė*||*Šalč-ýkščia* up. Šlėn., Šalčios kr.: *Šalčià* up. Šlėn.

Iš viso lietuvių hidronimų — priesagų vedinių iš kitų hidronimų šiuometu žinoma apie 360.

ЛИТОВСКИЕ ГИДРОНИМЫ — СУФФИКСАЛЬНЫЕ ДЕРИВАТЫ ОТ ДРУГИХ ГИДРОНИМОВ

А. ВАНАГАС

Резюме

В литовской гидронимии насчитывается около 360 суффиксальных названий рек и озер, которые являются дериватами от других водных названий. По степени мотивированности они занимают промежуточное положение среди гидронимов других структурно-словообразовательных типов. Если к абсолютно немотивированным относятся гидронимы, без изменений возникшие из антропонимов или других топонимов, а к мотивированным — гидронимы, возникшие из номенклатурных терминов рек и озер, то гидронимы — суффиксальные дериваты от других гидронимов в этом отношении занимают место где-то в середине этой иерархии, так как они несут кое-какую информацию (отношение поссесивности, «родства» и т. п.).

Суффиксов, которые употребляются для образования таких гидронимов, известно сравнительно немного. Почти все они имеют деминутивное значение: *-elė, elis* (95 гидронимов), *-ėlė, -ėlis* (77 гидронимов), *-aitė, -aitis* (71 гидроним), *-ukas, -ukė* (55 гидронимов), *-alė, -alis* (15 гидронимов), *-ykščia, -ykštis* (15 гидронимов), *-ikė* (9 гидронимов), *-yčia* (8 гидронимов), *-utė, -utis* (5 гидронимов), *-ytė, -ytis* (5 гидронимов), *-(i)nyčia* (2 гидронима), *-ynas, -inė, -iokas, -iūkštė* (по одному гидрониму).